

Pyhä Byrocratius

Julkisen vallan viranomais-toimintaan liittyy välttämättä asioiden normi- ja muutosi-donnaisen käsittelyn takia byrokratiaa. Erilaiset lait, asetukset ja johtosäännöt määrittävät, mitä ja miten asiat on käsiteltävä. Jotta viranomaiset eivät tämän takia liikaa terrorisoisi asiakkaitaan, on aikanaan säädetty hal-lintomenettelylaki. Tämän mukaan mm. viranomaisen saatavilla olevat dokumentit on haettava itse, väärin tullut hakemus on ohjattava oikeaan paikkaan ja kapulakieltä eivät viranomaiset saa puhua kuin kes-kenään. Kyllä kansalaiset ovat silti hätää kärsimässä liikkueensa itselleen uusilla ja ennestään tuntemattomilla viranomais-sektoreilla.

Mutta entä sitten viranomaisten omi-en organisaatioiden sisäinen byrokratia? Sitähän ei ole estämässä mikään. Mitä suurempi organisaatio, sitä enemmän sitä johdetaan ja ohjataan kirjallisin ohjein. Ohjeita löytyy henkilöstöhallintoon, taloushallintoon, hankintamenettelyihin jne. Ohjepino ainakin tällaisessa isossa kaupungissa on aika määrätön. Kun ne jossain vaiheessa on saanut opiskeltua, niin johan niitä tulee uusia. Monasti on-gelmanä on vielä se, että uusissa ohjeissa on muuttunut vain osa ja kun näitä usin-toja on vuosien varrella tullut useita, joissa aina on jokin osa muuttunut, niin alkaakin olla ihmeissään, varsinkin jos johonkin eteen tulevaan tapaukseen pitäisi reagoida nopeasti ja oikein. Ei ihme, jos virkamies herkästi turvautuu asian pidempäänkin pätkäilyyn, kun kaikki ohjeet on ensin selattava läpi.

Tätä ohjeiden määrää säästää sitten lomakkeiden pino. Niitä löytyy lähes joka lähtöön: virkamatkaan, matkalaskuun, sal-don korjaukseen, lomailmoitukseen, saira-usilmoitukseen, koulutukseen, kirjeeseen, listatekstiin, varoitukseen, täyttölupaan jne. Enpä tässä niitä ala enempää luetel-la, mutta kaupungin sisäisiä lomakkeita löytyy hetkessä satakunta.

Sen lisäksi ohjeistetaan sitten se, kuka päättää mistäkin. Palvelukseen ottaa voi

olla virkamies, lautakunta, kaupungin-hallitus tai valtuusto. Samoin lomista, koulutuksesta, palkankorotuksista, han-kinnoista jne. päättävät tilanteen mukaan eri tahot.

Päätösvallan jakautuminen eri osapuol-lille on vaihdellut aikojen kuluessa. Varsin-aisessa viranomais-toiminnassa on pitkän ajan trendinä ollut se, että päätösvaltaa on vähitellen hivutettu kohti suorituspaik-kaa. Viranomaisten omien organisaatioi-den päätösvallassa on toteutunut jossain määrin sama suuntaus, mutta edestakaista liikettä on ollut enemmän. Joidenkin joh-tajien aikana päätöksen tekoa on delegoitu merkittävästi. Kun sitten johtajat ovat vaihtuneet, jotkut ovat kokeneet olevansa vallattomia ja niinpä päätöksentekoa on kelattu takaisinpäin.

Henkilöstöhallintoon liittyy monen moisesta pienemmästä tai suuremmasta asiasta päättäminen. Päätöksistä halutaan dokumentti, jotta mahdollisilta väärinym-märryksiltä vältytään. Henkilöstöhallin-nossa päätettävistä asioista saa monien sivujen pituisen listan ja kun joka kohtaan halutaan eri päättäjä, niin taulukkohan siitäkin tulee. Esimies päättää alaisensa koulutuksesta, mutta toinen päättää sii-hen tulevasta rahasta, paitsi jos samaan koulutukseen osallistuu useammasta paikasta ihmisiä. Työhönottaja voi päät-tää tehtäväkohtaisesta palkasta, mutta toinen päättää henkilökohtaisesta lisästä. Kaikilla päättäjillä on luonnollisesti omat päätösluettelonsa, joista osa on varsinai-sia päätöksiä ja osa ns. lomakepäätöksiä. Kun taas tällaisia päätöksenteon tauluk-koja muutetaan subjektiivisin perustein siirtämällä rasti sinne tai tänne vuoden parin välein, ei kompuointi tässäkin ole kaukana.

Kaupunki on lisäksi ottanut käyttöön rationalisointitarkoituksessa asiakirjojen hallintajärjestelmän. Kun asiakirjan luon-

tipaikassa yrittää saada yksinker-taisen kirjeen tehtyä, on täytettävä luukku jos toinenkin, määritettävä erilaisia asioita ja sitten kirjoitettava teksti erillisenä leipätekstinä toi-seen paikkaan. Sitten kirje arkistoidaan ihmeellisillä tempuilla hyppimällä oh-jelmasta toiseen. Ehkä seuraavat portaot saavat valmista tavaraa, mutta varsinainen tekijäporras on ihmeissään. Onpa kirjei-den tekokin tehty akrobatiaksi.

En yritäkään väittää, ettei julkinen ja läpinäkyvä hallinto edellytä niin ulkoises-ti kuin sisäisesti systemaattista ja johdon-mukaista toimintaa ja dokumentointia. Mutta joku tolkkuhan tässä voisi olla. Lähestymistapahan voisi olla byrokratiaa vähentävä ja prosessien mahdollisim-man suuri samankaltaistaminen. Eli kun mutkikkaan polun on kerran löytänyt ja oppinut kulkemaan, niin voisi mahdolli-simman moni asia kulkea samalla tavalla. Mutta pienen ”vallan” jaostahan tässäkin on kysymys.

Vain ihminen on elävistä olennoista se, joka pystyy rakentamaan monimutkaisia järjestelmiä ja siitähän tämän alan suoje-li- ja pyhä Byrocratius on ylen tyytyväinen.

Jurgen Gronfors

jurgen.gronfors@hel.fi